

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.8.18>

СТРУКТУРА І ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП ПРЗЕСТЄПЧИХ ПОПЄЛНІАЮЧИХ ПРЗЕСТЄПСТВА В КОНТЕКСТЕ ДІАЛАНЬ ВОЄННИХ

Oleksandr Serafimov

szef chersońskiej prokuratury specjalistycznej do spraw obrony regionu południowego (Cherson, Ukraina)

ORCID ID: 0009-0005-3007-3440

serafimov.om@gmail.com

Adnotacja. Badanie specyfiki struktury i rodzajów zorganizowanych grup przestępczych działających na terytorium działań wojennych ma na celu zrozumienie istoty i cech takich grup, co jest ważnym warunkiem opracowania jakościowych zaleceń metodologicznych dotyczących organizacji i wdrażania wykrywania i badanie przejawów ich działalności przestępczej.

W artykule zdefiniowano przejawy zorganizowanej działalności przestępczej prowadzonej w warunkach działań wojennych. Na podstawie analizy specyfiki kombinacji i przejawów określonych oznak zorganizowanych grup przestępczych popełniających przestępstwa w warunkach działań wojennych opracowano ich klasyfikację na następujących podstawach: według przedmiotu przestępstwa; według geografii rozprzestrzeniania się i realizacji działalności przestępczej; zgodnie ze specyfiką składu przedmiotowego zorganizowanych grup przestępczych, które dopuszczają się przestępstw w warunkach działań wojennych; stopniem militaryzacji zorganizowanych grup przestępczych, które popełniają przestępstwa w kontekście działań wojennych. W oparciu o zastosowanie podejścia aktywistycznego w kryminologii zdefiniowano trzy typy zorganizowanych grup przestępczych, które dopuszczają się przestępstw w kontekście działań wojennych oraz scharakteryzowano ich strukturę.

Słowa kluczowe: przestępczość zorganizowana, grupa przestępcza, działania wojenne, dochodzenie przygotowawcze, postępowanie karne, działalność przestępcza.

STRUCTURE AND CHARACTERISTICS OF ORGANIZED CRIMINAL GROUPS COMMITTING CRIMES AMIDST HOSTILITIES

Oleksandr Serafimov

Head of Kherson Specialized Defense Prosecutor's Office of the Southern Region (Kherson, Ukraina)

ORCID ID: 0009-0005-3007-3440

serafimov.om@gmail.com

Abstract. The study of the peculiarities of the structure and types of organized criminal groups operating in the territory of hostilities is aimed at understanding the essence and characteristics of such groups, which is an important condition for the development of qualitative methodological recommendations for the organization and implementation of the detection and investigation of manifestations of their criminal activity.

The article defines the signs of organized criminal activity carried out in the conditions of hostilities. Based on the analysis of the specifics of the combination and manifestation of the specified signs of organized criminal groups that commit crimes in the conditions of hostilities, their classification was developed on the following grounds: by the subject of the criminal offense; by geography of spread and implementation of criminal activity; according to the specificity of the subject composition of organized criminal groups that commit crimes in the conditions of hostilities; by the degree of militarization of organized criminal groups that commit crimes in the context of hostilities. Based on the use of the activity approach in criminalistics, three types of organized criminal groups, which commit crimes in the context of hostilities, are defined, and their structure is characterized.

Key words: organized crime, criminal group, combat operations, pretrial investigation, criminal proceedings, criminal activity.

СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ВЧІНЯЮТЬ ЗЛОЧИННИ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Oleksandr Serafimov

керівник Херсонської спеціалізованої прокуратури у сфері оборони Південного регіону

(Херсон, Україна)

ORCID ID: 0009-0005-3007-3440

serafimov.om@gmail.com

Анотація. Дослідження особливостей структури та видів організованих злочинних угруповань, які діють на території ведення бойових дій, спрямоване на розуміння сутності та ознак таких груп, що є важливою умовою розробки якісних методичних рекомендацій з організації та здійснення виявлення та розслідування проявів їх злочинної діяльності.

У статті визначено ознаки організованої злочинної діяльності, що здійснюється в умовах ведення бойових дій. На підставі аналізу специфіки поєднання та прояву зазначених ознак організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, розроблено їх класифікацію за наступними підставами: за предметом злочинного посягання; за географією поширення та реалізації злочинної діяльності; за специфікою суб'єктного складу організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій; за ступенем милітаризованості організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій. На підставі використання діяльнісного підходу у криміналістиці визначено три типи організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, та охарактеризовано їх структуру.

Ключові слова: організована злочинність, злочинне угруповання, бойові дії, досудове розслідування, кримінальне провадження, злочинна діяльність.

Вступ. Дослідження організованої злочинної діяльності є одним із важливих напрямків криміналістичних розробок, що спрямовані на забезпечення потреб практики правоохоронної діяльності. У сучасних умовах удосконалення засобів та методів боротьби зі злочинною діяльністю організованих злочинних угруповань, які діють на території ведення бойових дій, має бути одним із пріоритетних напрямків розробки загальнодержавної стратегії боротьби зі злочинністю. У криміналістичній літературі існують різні підходи до визначення підстав для розробки окремих криміналістичних методик: кримінально-правова кваліфікація; криміналістично значущі ознаки, зокрема особа злочинця, спосіб вчинення злочину, умови та обстановка реалізації злочинного умислу, тощо; комплекс поєднання кримінально-правових та криміналістичних ознак певного прояву злочинної діяльності. В основі розробки позавидових методик розслідування лежить певна криміналістично значуща особливість злочинної діяльності, яка чинить визначальний вплив на особливості виявлення та здійснення розслідування різного виду кримінальних правопорушень. З урахуванням сучасних реалій функціонування українського суспільства такою підставою для розробки окремої позавидової методики розслідування злочинів виступає характеристика організованого злочинного угруповання, що діє в умовах ведення бойових дій. Подальша розробка типових програм дій співробітників правоохоронних органів відповідно до оперативно-розшукових ситуацій виявлення та слідчих ситуацій здійснення розслідування даної злочинної діяльності потребує детального дослідження структури та характеристики організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій.

Слід зазначити, що попри існування значної кількості наукових робіт, присвячених розслідуванню організованої злочинної діяльності загальнокримінальної спрямованості, в тому числі такої, що носить транснаціональний характер, питання злочинної діяльності організованих груп, що діють на територіях ведення бойових дій, залишається недослідженим.

Матеріал і методи дослідження. Науковим підґрунтям для дослідження класифікації та характеристики організованих злочинних угруповань виступають роботи вітчизняних вчених-криміналістів, зокрема Л. І. Аркуши, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, П. Д. Біленчука, А. Ф. Волобуєва, О. Ф. Долженкова, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалової, А. В. Кофанова, В. В. Лисенка, Г. А. Матусовського, Р. Л. Степанюка, В. В. Тіщенко, Д. М. Цехана, Ю. М. Черноус, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура та деяких інших.

Методологічну базу склали загальнонаукові методи, а саме: систематизація наукових джерел, аналіз наукових підходів до визначення поняття та ознак організованої злочинної діяльності, синтез наукових позицій з подальшим виробленням авторського підходу до розуміння організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, порівняння існуючих наукових позицій щодо характеристики злочинних угруповань із авторським підходом до характеристики організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій.

Основна частина. У криміналістичній літературі зустрічаються різні поняття, що використовуються для позначення протиправної діяльності: злочин, злочинність, злочинна діяльність. З позиції криміналістики злочин може розглядатися як комплекс дій з підготовки, вчинення та приховування протиправного діяння, спрямований на досягнення протиправним шляхом мети та/або цілей, визначених злочинцем. Поняття злочинності є в більшій мірі криминологічним, а не криміналістичним, так як характеризує якісну та кількісну поширеність вчинюваних протиправних діянь. В. В. Тіщенко в рамках криміналістичної науки пропонує розглядати поняття злочинності як сукупність окремих злочинів та злочинної діяльності, що утворює дві її форми вираження в зовнішньому прояві (Tishchenko, 2006: 144). Тож з позиції відображення в об'єктивній дійсності злочин можна розглядати як певне одиничне явище, що має свою структуру, злочинність – як загальне явище, якому притаманні певні якісні та кількісні показники, а злочинну діяльність – як прояв і відображення соціальної сутності злочинів і злочинності, тобто окремих інститутів певного суспільства.

Організована злочинність як крайній прояв злочинності розглядається як негативне соціальне явище, що має цілеспрямований, стійкий, системний та планомірний характер та обумовлене існуванням сукупності суспільно-небезпечних взаємозалежних злочинних угруповань, які функціонують тривалий час на певній території з метою отримання значних прибутків (Minka, 2007: 20).

Займаючись дослідженням питання організованої злочинності, Л. І. Аркуша визначає, що в рамках криміналістичної науки предметом дослідження виступає організована злочинна діяльність, яка розглядається як особливий вид кримінального промислу, здійснюваний злочинними організаціями, що мають відповідні поставленим злочинним цілям структуру, внутрішню організацію, управління і зовнішні зв'язки (зокрема, корумповані), що реалізується шляхом планування і вчинення різних видів злочинів як загальнокримінальної,

так і економічної спрямованості (Arkusha, 2017: 15). Наведене визначення характеризує організовану злочинну діяльність з позиції визначення її ознак. Крім того, на основі специфіки поєднання таких характеристик ознак, вчена пропонує виділяти рівні організованої злочинної діяльності:

- злочинна група, що виникає за попередньою змовою про спільне вчинення кримінальних правопорушень, у низці випадків без визначеного лідера (як зародковий стан організованої злочинної діяльності);
- організована злочинна група (ОЗГ) із чітким розподілом ролей, суворою співвідпорядкованістю, стійкістю (наприклад, організовані злочинні групи здирників, шахраїв, бандитські організовані злочинні групи);
- злочинна організація як стійке, ієрархічно організоване об'єднання осіб, не менш як із двоступінчатою системою управління, яке створене для систематичного здійснення корисливих злочинів і володіє (чи прагне володіти) системою захисту за допомогою корумпованих зв'язків;
- злочинна організація, яка створена як фінансово-промислова група, а саме – організаційна структура, що об'єднує банки, промислові підприємства, торгові організації (найчастіше багатопрофільні), котрі діють у різних сферах легального і нелегального бізнесу, пов'язані між собою єдиним технологічним циклом для підвищення конкурентоспроможності, зі своєю матеріальною і фінансовою базою, колегіальним органом управління, статутом, функціонально-ієрархічною системою, інформаційною базою, корумпованими зв'язками в органах державної влади; переслідує політичні цілі (Arkusha, 2017: 418). Даний підхід є цікавим для вивчення організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, з позиції оцінки потенційної спроможності до тривалого існування та функціонування таких злочинних утворень. Умови функціонування злочинних угруповань – зона ведення безпосередніх бойових дій або близькість до лінії фронту, – створює додаткові загрози для життя та здоров'я членів злочинних угруповань, тому чим вищий рівень організованості та структурної складності злочинного угруповання – тим тривалішим є період злочинної діяльності, більшою кількістю епізодів та значнішою завдана суспільна шкода.

В. В. Тіщенко зазначає, що криміналістика повинна розробляти криміналістичну характеристику злочинної діяльності певного типу (виду, підвиду) із врахуванням даних про: сферу злочинної діяльності і предмети злочинного інтересу або злочинного посягання; динаміку, інтенсивність вчинення протиправних дій; характер злочинної діяльності (основні види злочинів, допоміжні, супутні); організаційну структуру злочинного формування; способи протидії розслідуванню (у т. ч. зв'язки з правоохоронними органами, представниками органів місцевого самоврядування й ін.) з метою ухилення від відповідальності і продовження злочинної діяльності; характеристику зв'язків з іншими злочинними організаціями, їхню співвідпорядкованість, розмежування за функціями і сферами злочинної діяльності; факти, що вказують на зв'язок злочинних епізодів між собою і на загальні напрями і цілі, що їх об'єднують (Tishchenko, 2006: 144).

Серед ознак, що характеризують організовану злочинну діяльність, зазвичай виділяють чітку ієрархічну структуру; стійкість і тривалість існування; розподілення спеціалізації за видами вчинюваних злочинів; сувору дисципліну у групі; існування злочинних норм і правил поведінки; наявність лідера (організатора); розподіл обов'язків у групі; корисливу спрямованість злочинної діяльності; наявність системи захисту від викриття (корумповані зв'язки в правоохоронній сфері); створення єдиної каси для всіх організаційних питань; існування системи втягування до злочинної групи; міжрегіональне співробітництво в злочинній сфері (налагодження контактів серед інших злочинних угруповань) (Korniienko, 2017: 15). П. Я. Мінка, К. О. Чаплинський додають сюди ще мобільність, озброєність і високу технічну оснащеність групи, діловий характер стосунків між членами групи, спеціальні методи формування групи, наявність злочинного досвіду у членів групи (Minka, Chaplynskyi, 2007: 37-39). А. І. Кисько пропонує виділяти дві групи ознак організованості злочинних груп – основні та факультативні. Серед основних вчений виділяє структурованість організованої групи (розподіл ролей і завдань), кількісний склад, стабільність складу, усвідомлення співучасниками членства й участі в злочинній діяльності групи, загальновідомий план вчинення злочинів, єдність і спільність мети, ступінь пристосованості до вчинення злочинів, а серед факультативних називає ознаки, які доповнюють або розкривають основні (Kysko, 2020: 7). Це можуть бути ознаки, що стосуються рівня технічної або збройної забезпеченості, характеристики корупційних зв'язків та інших заходів від викриття, способів прикриття незаконної діяльності легальними видами діяльності тощо.

Висновки та пропозиції. З урахування традиційних підходів до визначення ознак організованої злочинної діяльності та специфіки її реалізації в умовах ведення бойових дій, що накладає свій відбиток на злочинні схеми та способи їх утілення, склад та взаємозв'язки членів угруповань, пропонуємо визначити наступні ознаки організованої злочинної діяльності, що здійснюється в умовах ведення бойових дій:

- корислива спрямованість злочинної діяльності;
- одночасне заподіяння шкоди різним видам охоронюваних законом суспільних відносин;
- географічна обумовленість злочинної діяльності територіями, де велися чи ведуться бойові дії, або тимчасово окупованими російською федерацією територіями України;
- багатоепізодність злочинної діяльності;
- структурований склад злочинного угруповання із чітким виділенням лідера;
- чітка дисципліна та норми поведінки членів організованого злочинного угруповання;
- встановлення тісних психологічних зв'язків між членами певної ланки злочинної групи;
- входження до структури злочинного угруповання суб'єктів, які володіють специфічними владними, організаційно-управлінськими повноваженнями в силу займаної посади, або є співробітниками правоохоронних органів чи громадських організацій, діяльність яких безпосередньо пов'язана із зоною ведення бойових дій;

- існування у структурі злочинного угруповання ланки логістичного забезпечення;
- систематичне вербування нових членів злочинного угруповання;
- налагоджування партнерських злочинних зв'язків зі злочинними угрупованнями, що діють як у різних регіонах України, так і на території інших держав.

Специфіка поєднання та прояву зазначених ознак організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, дозволяє говорити про можливість їх певної класифікації за наступними підставами:

1) За предметом злочинного посягання:

- організовані злочинні угруповання корисливої спрямованості;
- організовані злочинні угруповання корисливо-насиленої спрямованості;
- організовані злочинні угруповання економічної спрямованості;
- організовані злочинні угруповання, злочинна діяльність яких пов'язана зі вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності;
- організовані злочинні угруповання, діяльність яких спрямована на посягання на державну таємницю та ведення підривної діяльності на територіях ведення бойових дій.

2) За географією поширення та реалізації злочинної діяльності:

- такі, що сформовані та діють в зоні ведення бойових дій (території де велися або ведуться бойові дії, території безпосередніх активних бойових дій, деокуповані території);
- такі що діють на всій території України (були сформовані до початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України та поширили свій злочинний вплив на території ведення бойових дій);
- організовані злочинні угруповання, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, злочинна діяльність яких носить транснаціональний характер.

3) За специфікою суб'єктного складу організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій:

- включають представників правоохоронних органів;
- включають військовослужбовців різних рівнів;
- включають представників громадських організацій (в тому числі – волонтерів);
- включають посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, воєнних адміністрацій.

4) За ступенем мілітаризованості організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій:

- немілітаризовані злочинні угруповання, злочинна діяльність яких зосереджена на вчиненні економічних та службових кримінальних правопорушень;
- організовані злочинні угруповання, в складі яких є озброєний силовий блок;
- організовані злочинні угруповання парамілітарного (воєнізованого) типу.

Останній зазначений різновид злочинних угруповань в Україні отримав свого поширення після подій 2014 року, пов'язаних із початком збройного конфлікту України з російською федерацією та запровадженням антитерористичної операції на сході України. В сучасних реаліях розширення зони ведення бойових дій, збільшення кількості осіб, що мають реальний бойовий досвід, в тому числі таких, що були демобілізовані з лав Збройних сил України, такі злочинні угруповання мають потенційну можливість продовжувати збільшуватися за кількістю утворень та чисельністю учасників. Д. О. Мартиненко, подаючи класифікацію таких злочинних утворень на підставі територіальної поширеності їх діяльності, виділяє угруповання, які здійснюють злочинну діяльність виключно в межах периметру ведення бойових дій; угруповання, які здійснюють злочинну діяльність поза межами зони військових дій; угруповання, злочинна діяльність яких має міждержавний характер (Martynenko, 2020: 87).

Окрім того, характеристика організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, потребує дослідження структури таких угруповань. В. О. Коновалова до структури злочинних груп відносить: організатора; помічників, що виконують координуючу роль; членів злочинної групи, що виконують другорядні функції (створення дочірніх підприємств, організація фіктивного банкрутства, відмивання грошей, забезпечення посередницьких або транспортних функцій); членів злочинної групи, що здійснюють розвідувальні підготовчі заходи; виконавців (Kоновалов, 1996: 138-140). К. О. Чаплинський пропонує виділяти у структурі злочинних груп фігуру лідера, аналітичний блок (консультанти або радники), блок безпеки (забезпечують розвідувальну і контррозвідувальну діяльність злочинного угруповання), блок прикриття (корумповані зв'язки із правоохоронними органами, прокуратурою, судом, адвокати, юристи, лікарі, журналісти, «банкіри»), блок активних членів (виконавці, охоронці, навідники, кіллери) (Chaplynskyi, 2009: 70-72).

Дослідження особливостей структури організованого злочинного угруповання може здійснюватися через призму вивчення специфіки такої злочинної діяльності, тобто на підставі використання діяльнісного підходу. А. В. Хірсин виділяє трьохелементну інформаційну модель корисливо-насиленої організованої злочинної діяльності. Перший блок характеризує об'єктно-цільову спрямованість організованої злочинної діяльності, особливості процесу її здійснення та відображає взаємну обумовленість предмету злочинному замаху, способі і механізмів досягнення злочинних цілей, обстановки існування злочинної діяльності. Другий блок безпосередньо стосується організаційно-структурної побудови, функціонального розподілення ролей між її членами, методів управління тощо. Третій блок включає в себе інформацію про якісно-психологічні риси членів злочинної групи і побічних учасників злочинної діяльності, психологічну атмосферу всередині самого кримінального формування (Khirsin, 2006: 10-11).

Вважаємо, що характеристика організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, потребує виділення декількох типів таких злочинних груп.

Організовані злочинні угруповання першого типу являють собою злочинні структури, що безпосередньо виникли та діють на територіях ведення бойових дій. Лідер таких злочинних угруповань володіє доступом до певних фінансових чи матеріальних ресурсів (зброї, транспорту тощо) в силу службових чи посадових обов'язків, здійснює інформаційне забезпечення діяльності злочинної групи, тобто визначає шляхи або самостійно здобуває необхідну для досягнення злочинної мети інформацію, забезпечує вербування членів злочинного угруповання та визначення способів злочинного посягання. Також для організованих груп першого типу характерним може бути індивідуальний статус лідера, коли лідерські функції фактично одночасно або по черзі виконують декілька осіб, якщо їх статус у групі є умовно рівнозначним, а доступ до предметів посягання, інформації та ресурсів злочинної групи рівноцінним. До складу таких груп входять особи, які знайомі між собою та тісно взаємодіють. Фактичний склад такого організованого злочинного угруповання представлений лідером (або кількома особами, які по черзі перебирають на себе роль лідера) та виконавцями.

Організовані злочинні угруповання другого типу представляють злочинні утворення, що можуть створюватися та діяти як на території ведення бойових дій, так і територіях України, що прилягають до визначеної зони. Особа лідера в даному випадку більш чітко вираженою, лідер виконує організуючу, ідеологічну, дисциплінарну, в певних випадках – стратегічну функції, він відповідає за комунікацію з іншими злочинними угрупованнями, що діють у певному регіоні. До складу такої групи входить блок членів злочинного угруповання, що відповідає за логістику, збір та оперування інформацією, налагоджування та підтримання корумпованих зв'язків із представниками влади, правоохоронних органів, громадськими організаціями. Третьою складовою ланкою організованих злочинних угруповань другого типу є виконавці. Важливим є той момент, що не усі члени злочинного угруповання можуть бути знайомі між собою, певні з них можуть діяти на постійній основі на різних територіях та не пересікатися між собою, або взаємодіяти лише в порядку виконання розпорядження лідера злочинного угруповання на ситуативній основі.

Організовані злочинні угруповання третього типу характеризуються більш складною та розгалуженою системою структури та географією злочинної діяльності. Для даного злочинного угруповання характерним є його утворення та функціонування на території України із подальшим поширенням злочинного впливу на території ведення бойових дій. У структурі даного злочинного угруповання чітко визначається лідер та ланка довірених осіб лідера (помічників), які відповідають за окремі напрямки злочинної діяльності групи, взаємодію з іншими злочинними організаціями. Також існує ланка захисту інтересів злочинного угруповання, яка в тому числі здійснює дії, пов'язані із прикриттями незаконної злочинної діяльності легальними формами підприємництва. До даної ланки організованого злочинного угруповання можуть входити співробітники правоохоронного органу, представники політичних сил різного рівня, представники місцевої влади, юристи різної спрямованості та безпосередньо адвокати, журналісти, волонтери та громадські активісти. Крім того, чітко визначається існування силового блоку – охоронці зі спеціальною підготовкою та досвідом (колишні спортсмени, співробітники правоохоронних органів, колишні військові або особи з бойовим досвідом, які були членами добровольчих батальйонів), так звані «бойовики», які виконують спеціальні доручення, пов'язані із використанням фізичного насильства чи залякування, фізичною ліквідацією чи захопленням певних осіб. У структурі таких злочинних організацій є ланка безпосередніх виконавців, що може включати декілька не пов'язаних та не знайомих між собою груп.

Організовані злочинні угруповання четвертого типу представляють собою злочинні організації, діяльність яких носить транснаціональний характер. У їх структурі також існують ланка довірених осіб лідера (помічників), ланка захисту інтересів злочинного угруповання, ланка силового блоку та ланка виконавців. Специфіка даного типу злочинного угруповання пов'язана із тим, що лідер та його радники можуть знаходитися та діяти поза межами території України, у певних випадках лідер може бути або особисто публічною особою, або безпосередньо діяти через одного із довірених членів злочинного угруповання, який є такою публічною особою. Отримані незаконним шляхом активи злочинного угруповання даного типу безперервно проходять легалізацію через легально функціонуючі фірми, утворені членами злочинного угруповання на підставних осіб або завербованими особами, що свого часу діяли самостійно. Силовий блок даного злочинного угруповання може містити у своєму складі окремо створені формування парамілітарного типу, що діють на території ведення бойових дій на законних підставах. Для організованого злочинного угруповання даного типу характерним є відсутність знайомства представників різних ланок злочинного угруповання між собою. Діяльність певних членів угруповання може виходити за межі наказів лідера і його довірених осіб та загальних напрямків діяльності злочинного угруповання, обумовлюючись злочинною мотивацією окремих членів групи. Для таких організованих злочинних угруповань характерною є реалізація складних злочинних схем, пов'язаних із виведенням грошових активів, здобутих злочинним шляхом, в офшорні зони або переведенням їх у криптовалюту із подальшим рефінансуванням злочинної діяльності за різними напрямками.

Крім того, необхідно зазначити, що якщо за звичайних умов поповнення кадрів злочинних угруповань здійснюється за рахунок девіантно-орієнтованої молоді (колишніх спортсменів, студентів, які не закінчили освіти та не мають постійної кваліфікованої трудової зайнятості) (Potaichuk, 2007: 145-151), то з поповненням складу злочинних угруповань, що діють в умовах ведення бойових дій, ситуація є дещо інакшою. Як зазначають у своєму звіті експерти Глобальної ініціативи проти транснаціональної організованої злочинності, організована злочинність завжди користувалася нагодою здійснення вербування демобілізованих

солдатів до організованих злочинних угруповань (Global initiative against transnational organized crime, 2023: 17). Дана ситуація спостерігається вже зараз, тільки з урахуванням того факту, що організовані злочинні угруповання, що діють в зоні ведення бойових дій, поповнюються за рахунок вербування до свого складу чинних військовослужбовців.

Криміналістичні рекомендації з виявлення, викриття та розслідування протиправної діяльності організованих злочинних угруповань, які вчиняють злочини в умовах ведення бойових дій, повинні розроблятися із врахуванням наведеної криміналістичної характеристики та структурних особливостей різних типів таких груп.

Список використаних джерел:

1. Аркуша Л. І. Рівні організованої злочинної діяльності. *Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 417–419.
2. Аркуша Л. І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. 19. С. 14–20.
3. Кисько А.І. Проблеми доказування ознак організованої злочинної групи на досудовому розслідуванні: автореф. дис...канд.юрид.наук: спец. 12.00.09. Кривий Ріг, 2020. 16 с.
4. Коновалов В.О. Організована злочинність: проблеми методики розслідування. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 6. С. 137–145.
5. Корнієнко М.В. Особливості встановлення ознак організованих злочинних угруповань. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 2. С. 12–15.
6. Мартиненко Д.О. Криміналістична класифікація злочинних угруповань парамілітарного типу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. №4. С. 85–90. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.15>
7. Мінка П.Я., Чаплинський К.О. Тактика розслідування злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями: навчальний посібник. Дніпропетровськ, 2007. 223 с.
8. Потаїчук І.В. Структура та механізм функціонування організованих злочинних груп загальнокримінальної спрямованості. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2007. № 1(т). С. 145–151.
9. Тіщенко В.В. Злочинна діяльність як об'єкт криміналістики. *Актуальні проблеми держави та права*. 2006. Вип. 27. С. 139–145.
10. Хірсин А. В. Криміналістичне забезпечення розслідування корисливо-насилницької організованої злочинної діяльності: автореф. дис...канд.юрид.наук: спец. 12.00.09. Київ, 2006. 22 с.
11. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення розслідування злочинів, вчинених злочинними угрупованнями: монографія. Дніпропетровськ, 2009. 401 с.
12. New front lines. Organized criminal economies in Ukraine in 2022: *Global initiative against transnational organized crime*. Posted on 22 Feb 2023. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/02/New-frontlines-organized-criminal-economies-in-Ukraine-in-2022-GI-TOC-February-2023.pdf>

References:

1. Arkusha, L. I. (2017) Rivni orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti [Levels of organized criminal activity]. *Tradytzii ta novatsii yurydychnoi nauky: mynule, suchasnist, maibutnie* : mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 19 trav. 2017 r.). U 2-kh t. T. 2 / vidp. red. H. O. Ulianova. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», pp. 417–419. [in Ukrainian]
2. Arkusha, L. I. (2017) Sutnist metodyky rozsliduvannia orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti [The essence of the method of investigation of organized criminal activity]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiiia»*. issue 19, pp. 14–20. [in Ukrainian]
3. Kysko, A.I. (2020) Problemy dokazuvannia oznak orhanizovanoi zlochynnoi hrupy na dosudovomu rozsliduvanni [Problems of proving signs of an organized criminal group during pre-trial investigation]: avoref. dys...kand.iuryd.nauk: spets. 12.00.09. Kryvyi Rih, 16 p. [in Ukrainian]
4. Konovalov, V.O. (1996) Orhanizovana zlochynnist: problemy metodyky rozsliduvannia [Organized crime: problems of investigative methodology]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. Issue 6, pp. 137–145. [in Ukrainian]
5. Kornienko, M.V. (2017) Osoblyvosti vstanovlennia oznak orhanizovanykh zlochynnykh uhrupovan [Peculiarities of establishing signs of organized criminal groups]. *Pivdennoukrainskyi pravnychiy chasopys*. issue 2, pp. 12–15. [in Ukrainian]
6. Martynenko, D.O. (2020) Kryminalistychna klasyfikatsiia zlochynnykh uhrupovan paramilitarnoho typu [Criminalistics classification of paramilitary-type criminal groups]. *Pivdennoukrainskyi pravnychiy chasopys*. Issue 4, pp. 85–90. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.15> [in Ukrainian]
7. Minka, P.Ia. & Chaplinskyi, K.O. (2007) Taktyka rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh orhanizovanymy hrupamy ta zlochynnymy orhanizatsiiami [Tactics of investigation of crimes committed by organized groups and criminal organizations]: navchalnyi posibnyk. Dnipropetrovsk. 223 p. [in Ukrainian]
8. Potaichuk, I.V. (2007) Struktura ta mekhanizm funktsionuvannia orhanizovanykh zlochynnykh hrup zahalnokryminalnoi spriamovanosti [The structure and mechanism of functioning of organized criminal groups of a general criminal orientation]. *Pivdennoukrainskyi pravnychiy chasopys*. issue 1(s), pp. 145–151. [in Ukrainian]
9. Tishchenko, V.V. (2006) Zlochynna diialnist yak ob'iekt kryminalistyky [Criminal activity as an object of criminalistics]. *Aktualni problemy derzhavy ta prava*. issue 27, pp. 139–145. [in Ukrainian]
10. Khirsin, A. V. (2006) Kryminalistychno zabezpechennia rozsliduvannia koryslyvo-nasylnytskoi orhanizovanoi zlochynnoi diialnosti [Criminalistics support for the investigation of self-interested and violent organized criminal activity]: avoref. dys...kand.iuryd.nauk: spets. 12.00.09. Kyiv. 22 p. [in Ukrainian]
11. Chaplinskyi, K.O. (2009) Taktychne zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv, vchynenykh zlochynnymy uhrupovanniamy [Tactical support for the investigation of crimes committed by criminal groups]: monohrafiia. Dnipropetrovsk. 401 p. [in Ukrainian]
12. New front lines. Organized criminal economies in Ukraine in 2022 (2023): *Global initiative against transnational organized crime*. Posted on 22 Feb 2023. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/02/New-frontlines-organized-criminal-economies-in-Ukraine-in-2022-GI-TOC-February-2023.pdf>